

Metodika pro přidělování tokenů/APC/článků v rámci licenčních smluv typu Read & Publish, kde je k dispozici cenotvorba na úrovni instituce, pro období 2023, s eventuální revizí i pro další roky (až 2027)

Návrh metodiky vypracován výkonným týmem CzechELib: květen–červen 2022
Princip posouzen a doporučen* Odbornou radou CzechELib: červen 2022
Datum schválení Řídicím výborem projektu CzechELib / NCIP VaVal: 24. 8. 2022

Úvod

*Odborná rada na jednání 10. 6. 2022 doporučila použít níže uvedenou „průměrovou“ metodiku zatím pouze pro rok 2023 a na základě průběhu čerpání „tokenů“ v r. 2023 provést revizi postupu pro r. 2024.

Princip:

Základním principem tzv. transformačních smluv (smlouvy s vydavatelem odborných časopisů, kde část tradičních nákladů na předplatné je přeměrována na platbu za otevření článků v režimu Open Access) je postupný přechod z modelu „reader pays“ na „author pays“. V mnoha případech však výpočet platby dodaný vydavatelem vychází z historických plateb konsorcia nebo i jednotlivých členů. Pokud vydavatel dodá rozpočítání plateb na úroveň instituce, pak výchozím nastavením je použít tento mechanismus, nedohodnou-li se instituce jinak.

Výsledkem však mohou být nesoulady v platbách podobně velkých institucí (ať už měřeno pomocí FTE, nebo počtu publikací). Aby nebylo toto nastavení příliš nespravedlivé, je možné výši platby zohlednit v počtu přidělovaných „tokenů“, tedy vyšší platba by měla být vyvážena vyšším nárokem na čerpání tzv. „tokenů“. To lze provést v případech, kdy je k dispozici limitovaný počet „tokenů“.

Zkratky a definice:

EIZ je elektronický informační zdroj, který prošel schválením Odbornou radou jako zdroj pro podporu vědy a výzkumu.

Token – pro jednoduchost budeme označovat úkon otevření článku v režimu Open Access jako „uplatnění tokenu“. Počet tokenů tak odpovídá počtu článků, které lze otevřít v režimu Open Access.

Oprávněný článek – „eligible article“. Obvykle článek, kde mj. korespondující autor má afiliaci dané instituce / konsorcia

Počet článků instituce – počet oprávněných článků instituce u vydavatele (obv. musí korespondující autor mít afiliaci dané instituce)

Počet článků konsorcia – počet oprávněných článků konsorcia u vydavatele (obv. musí korespondující autor mít afiliaci některé členské instituce konsorcia)

Nepublikující instituce – instituce, jejichž průměrný roční počet oprávněných článků je po zaokrouhlení na celá čísla roven 0. Obvykle vyhodnoceno z dat Web of Science za předcházející víceleté období. Označena jako množina N . Zde typicky bývají knihovny.

Publikující instituce – instituce, jejichž průměrný roční počet článků je po zaokrouhlení na celá čísla větší než 0. Obvykle vyhodnoceno z dat Web of Science za předcházející víceleté období. Označena jako množina P . Všechny instituce konsorcia, kromě N .

Principy bibliometrické analýzy

Počet publikací i -té instituce n_i je stanoven následovně:

Zdroj dat: publikační činnost podle Web of Science za víceleté období. Snahou je srovnat ji s daty dodanými vydavatelem (jsou-li k dispozici).

Vstupní data z Web of Science byla automatizovaně vyčištěna (tj. byly detekovány standardizované názvy afiliací podle sloupce RP – Reprint author) a srovnána s daty od vydavatele. Každý záznam tak byl přiřazen podle korespondujících autorů k jejich instituci/institucím.

Princip:

Článek konsorcia je článek, kde aspoň jedna afiliace kteréhokoli korespondujícího autora patří některé instituci z konsorcia (předpokládáme, že bude-li sebemenší možnost, jak článek publikovat v režimu Open Access, tak toho autoři využijí).

Podíl instituce je spočten jako $1 /$ (počet unikátních afiliací korespondujících autorů, kde afiliace jsou pouze z množiny členských institucí konsorcia).

Příklad 1: Je právě jeden korespondující autor, má zároveň afiliaci UK i ÚOCHB. Pak UK i ÚOCHB budou mít podíl 0,5.

Příklad 2: Jsou dva korespondující autoři, jeden má afiliaci UK, druhý afiliaci UK i ÚOCHB. I v tomto případě bude podíl obou institucí 0,5.

Publikační činnost členských institucí CzechELib byla stanovena jako součet podílů instituce na člancích konsorcia.

Tento způsob odstraňuje duplicitní započítání článků v případě násobných afiliací korespondujícího autora a/nebo více korespondujících autorů.

Články mohou být dále rozděleny podle modelu Open Access (hybrid/čistý OA), který používá daný časopis (podle dat z Web of Science), v závislosti na tom, zda konkrétní smlouva Read and Publish zahrnuje publikování i v čistých Open Access titulech.

Krok 1: stanovení finančních podílů

Členové stávajícího konsorcia

Roky a jejich pořadí – 1. rokem smlouvy Read and Publish bude r. 2023. Platba v r. 2022 (nultém roce) je dána dobíhající konsorciální smlouvou (čisté předplatné).

Rok	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Pořadí roku (k)	0	1	2	3	4	5

Níže uvedené výpočty jsou uvedeny pro případ tříleté smlouvy ($k = 1 \dots 3$), případy s delší smlouvou (na čtyři roky, $k = 1 \dots 4$; nebo pět let, $k = 1 \dots 5$) budou analogické.

Hodnoty dané smlouvou/nabídkou

Platba celého konsorcia v k -tém roce: p_k^{total}

Počet tokenů garantovaných ve smlouvě pro celé konsorcium: m_k^{total}

Hodnoty plynoucí z bibliometrické analýzy

Počet publikací i -té instituce: n_i

Podíl i -té instituce na celkové publikační činnosti konsorcia:

$$x_i = \frac{n_i}{\sum n_i}$$

Vlastní výpočet plateb institucí

Platby i -té instituce v letech 2023–2025 ($k = 1 \dots 3$) $p_{i,k}$ jsou dány cenovou nabídkou vydavatele (jsou dodány ceny na úrovni jednotlivých institucí).

Krok 2: přidělení garantovaných tokenů (zahrnutých v platbě instituce)

Princip:

- nepublikující instituce: 0 tokenů
- publikující instituce obdrží průměr mezi tím, co potřebují a mezi tím, co „reálně zaplatily“.

Počty tokenů pro publikující instituce

Podíl publikujících institucí na platbách skupiny P .

$$y_{i,k} = \frac{p_{i,k}}{\sum_i p_{i,k}} \quad k = 1 \dots 3, i \in P$$

Počet přidělených tokenů pro i -tou instituci v k -tém roce:

$$m_{i,k} = \text{round} \left(\frac{x_i + y_{i,k}}{2} \cdot m_k^{\text{total}} \right) \quad k = 1 \dots 3, i \in P$$

Pokud bude součet dílčích přidělů tokenů vyšší než celkový přidělený počet tokenů pro konsorcium (vlivem zaokrouhlování), bude snížen počet tokenů u institucí, kde je největší rozdíl $x_i - y_{i,k}$ (tj. u institucí, kde je největší rozdíl mezi předpokládanou potřebou tokenů a jejich platbou).

Dotčené smlouvy

Výše uvedená metodika se bude týkat zejména těchto smluv (výčet nemusí být úplný):

- American Chemical Society
- American Institute of Physics
- IEEE
- Oxford University Press
- Royal Society of Chemistry
- Taylor and Francis

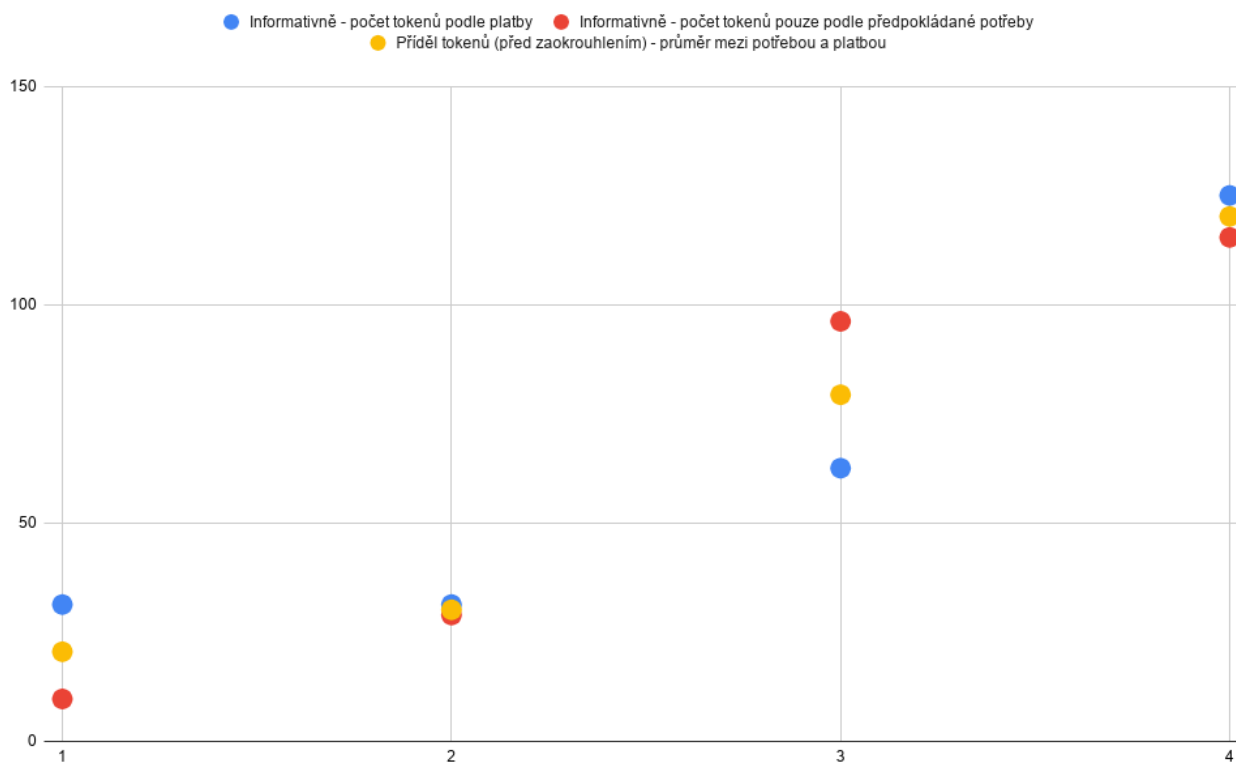
Příklad přidělení tokenů:

Počet tokenů (APC) je přesně: 250
Odhadované pokrytí (250 / 300): 96,15 %

Instituce	Platba	Podíl na platbě	Informativně – počet tokenů podle platby	Přepokládaný počet oprávněných článků za rok (z bibliometrické analýzy minulých let)	Podíl na počtu oprávněných článků konsorcia	Informativně – počet tokenů pouze podle předpokládané potřeby	Průměr podílu na platbě a na počtu článků	Příděl tokenů (před zaokrouhlením) – průměr mezi potřebou a platbou
1	1 000 000	12,50 %	31,25	10	3,85 %	9,62	8,17 %	20,43
2	1 000 000	12,50 %	31,25	30	11,54 %	28,85	12,02 %	30,05
3	2 000 000	25,00 %	62,5	100	38,46 %	96,15	31,73 %	79,33
4	4 000 000	50,00 %	125	120	46,15 %	115,38	48,08 %	120,19
Celkem	8 000 000	100,00 %	250	260	100,00 %	250,00	100,00 %	250,00

Obr. 1: Podíly institucí na platbě, publikacích a průměr těchto podílů

Obr. 2: Vizualizace výpočtu přidělu tokenů

Aktualizace parametrů pro r. 2024, pro dokument:

**„Metodika pro přidělování tokenů/APC/článků v rámci
licenčních smluv typu Read & Publish, kde je
k dispozici cenotvorba na úrovni instituce. Pro období
2023, s eventuální revizí i pro další roky (až 2027)“**

Předchozí verze:

“Metodika pro přidělování tokenů/APC/článků v rámci licenčních smluv typu Read & Publish, kde je k dispozici cenotvorba na úrovni instituce. Pro období 2023, se eventuální revizí i pro další roky (až 2027)“, schválena Řídicím výborem projektu CzechELib / NCIP VaVal
24.08.2022.

<https://www.czechelib.cz/default/files/download/id/584/metodika-pro-pridelovani-tokenu-apc-clanku-v-ramci-licencnich-smluv-typu-read-publish-kde-je-k-dispozici-cenotvorba-na-urovni-instituce-pro-obdobi-2023-s-eventualni-revizi-i-pro-dalsi-roky-az-2027.pdf>

Aktualizace dokumentu (úprava parametrů)

Navržena a doporučena Odbornou radou CzechELib:

Datum schválení Řídicím výborem projektu NCIP VaVal:

prosinec 2023

3. 4. 2024

Princip:

Princip výpočtu zůstává nezměněn, dochází pouze k úpravě parametrů:

Zdroj dat pro bibliometrickou analýzu – hodnoty n_i : použít počty publikací získaných z dashboardů a reportů od vydavatelů (všech publikací, včetně opt-outs a denials) z r. 2023 - jako nejpřesnější a nejaktuálnější data.

Váhy (poměry) určující podíl výše platby a předchozí publikační činnosti instituce na výpočtu přidělu tokenů budou nově 60:40 (Krok 2 - v r. 2023 bylo použito 50:50). Jedná se o symbolické vyjádření snahy směřovat systém k transparentnějšímu rozdělení tokenů podle plateb institucí (příp. platby institucí podle počtu přidělených tokenů) spíše než podle předchozí publikační činnosti:

$$m_{i,2} = \text{round}((0.4 \cdot x_i + 0.6 \cdot y_{i,2}) \cdot m_2^{\text{total}}) \quad i \in P$$